

RAZGOVOR VINKO FILIPOVIĆ, RAVNATELJ NACIONALNOG
CENTRA ZA VANJSKO VREDNOVANJE OBRAZOVANJA

ZA USPJEŠNU PROVEDBU ISPITA PROBNE I DRŽAVNE MATURE NAJZASLUŽNIJI SU NASTAVNICI

Želimo da se svi učenici upoznaju sa sadržajem državne mature, njezinom strukturom i konceptom, a u konačnici i s postupkom provođenja.

Želimo također probnim ispitima omogućiti učenicima da vide kako u tom trenutku stoje s rezultatima riješenosti ispita jer će dobiti povratnu informaciju od svojih nastavnika o tome koliko su svladali ishode i što sve još trebaju popraviti kako bi se kvalitetno pripremili za državnu maturu

Probni ispite državne mature aktivnost je koja se odlukom Ministarstva znanosti i obrazovanja i Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja od ove godine uvodi u srednjoškolsko obrazovanje. Na njoj će od 15. ožujka do 15. travnja (iznimno za učenike trećeg razreda do 29. travnja) sudjelovati više od 50 tisuća učenika i učenika trećeg i četvrtog razreda gimnazija i četverogodišnjih strukovnih škola, a osim njih u cijeli će proces biti uključeno skoro 10 tisuća srednjoškolskih nastavnika. Jedni će organizacijski sudjelovati u pripremanju i održavanju ispita kao ispitni koordinatori, drugi će nadzirati provedbu samih ispita, treći će ocjenjivati probne ispite državne mature. Do početka provedbe probnih ispita ostalo je mjesec i pol dana pa smo stoga o svemu porazgovarali s Vinkom Filipovićem, ravnateljem Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja.

– Točno, od polovice ožujka do polovice travnja svi maturanti gimnazija i strukovnih škola koji su se tijekom prosinca prijavili za polaganje obveznih ispita državne mature polagat će probne ispite državne mature iz Matematike, Hrvatskog, Engleskog i Njemačkog jezika. Prijave smo imali tijekom prosinca zato što smo htjeli vidjeti koliko će se učenika odlučiti na osnovnu, a koliko na višu razinu, kako bismo znali pripremiti i količinu ispitnih setova. Za izborne predmete nismo tražili prijave učenika jer smo pretpostavili da u tom trenutku još uvijek nisu konačno odlučili koje će izborne predmete polagati. Ostavili smo školama i nastavnicima da utvrde koliko će učenika koji izborni predmet izabrati, a ispite ćemo onda školama slati u digitalnom obliku pa će ih škole same ispisati i podijeliti učenicima prilikom pisanja.

Nakon gotovo 13 godina u Hrvatskoj imamo probne ispite državne mature. Podsjetimo, prvi su puta pisani 2009. godine prije uvođenja državne mature. Koji su razlozi za njihovo ponovno uvođenje?

RAZGOVARAO
Marijan Šimeg

//////

**SVAKA
ĆE ŠKOLA
AUTONOMNO
PLANIRATI
PLAN PISANJA
PROBNIH
ISPITA. DAKLE,
AKO UČENICI
I ČUJU OD
PRIJATELJA
KAKVI SU
ZADATCI I
NEŠTO DRUGO
POKUŠAJU
RADI
POSTIZANJA
ŠTO BOLJEG
REZULTATA,
PREVARIT ĆE
SAMO SEBE
I STVORITI
LAŽNU SLIKU
O SVOJIM
DOMETIMA,
ODNOSNO
POSTIGNUĆIMA**

– Nacionalni će centar uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja provesti probne ispite za ovogodišnje maturante, ali i za učenike trećeg razreda gimnazija i četverogodišnjih strukovnih škola. Više je razloga za to, a prije svega činjenica da je dio ovogodišnjih maturanata 2018. godine krenuo u sklopu Škole za život eksperimentalno s novim kurikulumima, dok su godinu nakon njih nove kurikulume dobili svi ostali učenici u srednjim školama. Dakle, želimo da se učenici upoznaju s ispitima koji će biti temeljeni na novim predmetnim kurikulumima. Maturanti iz eksperimentalnih škola zaokružuju četverogodišnji ciklus uvođenja novih kurikuluma, a tu su i učenici trećeg razreda i zbog toga želimo da se svi učenici upoznaju sa sadržajem državne mature, njezinom strukturom i konceptom, a u konačnici i s postupkom provođenja. Ispiti će biti pakirani kao i za državnu maturu tako da će vidjeti i isprobati sve ono što će ih čekati u lipnju. Želimo također probnim ispitima omogućiti učenicima da vide kako u tom trenutku stoje s rezultatima riješenosti ispita jer će dobiti povratnu informaciju od svojih nastavnika o tome koliko su svladali ishode i što sve još trebaju popraviti kako bi se kvalitetno pripremili za državnu maturu. Doista nije cilj ocjenjivanje učenika i nije svrha da učenici dođu do ispitnih zadataka prije nego što će pisati ispite, a i to je moguće jer ni u jednoj školi svi razredni odjeli maturanata ne moraju ispite pisati u isto vrijeme. Vrijeme pisanja ispita u potpunosti je prepušteno školama, a to znači da će svaka škola autonomno planirati plan pisanja probnih ispita i prilagoditi vremenik kako im je najlakše organizacijski provedivo. Dakle, ako učenici i čuju od prijatelja kakvi su zadatci i nešto drugo pokušaju radi postizanja što boljeg rezultata, prevarit će samo sebe i stvoriti lažnu sliku o svojim dometima, odnosno postignućima. Svrha je probnih ispita i da se učenicima barem dijelom smanji neizbježni stres koji ih čeka pri pisanju ispita u ljetnom roku u lipnju. Naglašavam da je mogućnost pisanja probnih ispita jako dobro primljena

kod ovogodišnjih maturanata, kao i učenika trećeg razreda.

Probni ispitni državne mature za učenike trećeg razreda potpuna su novost.

– Novost je utoliko što će ispiti iz obveznih predmeta za njih biti jedinstveni odnosno ne će biti osnovne i više razine ispita. Time na određeni način te učenike pripremamo za maturu koju će polagati 2023. godine i kad će ispit iz Hrvatskog jezika biti jedinstven, a te će se godine vratiti i bodovni prag na eseju kao uvjet za prolazak ispita iz Hrvatskog jezika. Mislim da je spoznaja o jedinstvenom ispitu iz Hrvatskog jezika godinu i pol prije polaganje ispita državne mature sasvim dovoljno vremena da se učenici uz pomoć njihovih nastavnika kvalitetno pripreme.

Kakva je sudbina eseja na ovogodišnjoj državnoj maturi?

– Nažalost sve ostaje po starom, kao i dosad, jer nije bilo vremena da se pripreme ozbiljnije promjene, ali će zato 2023. i esej imati bodovni prag kao uvjet za prolaz na ispitu iz Hrvatskog jezika.

Dosta se proteklih godina govorilo o pragovima prolaznosti. Hoće li se ove godine određivati na temelju postotne riješenosti ispita ili će ih se odrediti unaprijed?

– Kad se funkcionalno obrazovni sustav stabilizira definiranje praga prolaznosti bit će moguće i unaprijed, sada to nažalost nije tako. Od 2010. godine kad je uvedena državna matura do danas vidljiv je trend povećanja postotka pragova prolaznosti. U hrvatskom je jeziku prag rastao od 25 posto 2010. godine do 37 posto 2018., odnosno 35 posto 2021. godine, iz matematike od 20 posto u 2012. godini do sadašnjih 25 posto, iz engleskog od 26,15 2010. godine do 36 odnosno 37 posto 2021. godine, dakle letvica se stalno podiže. Treba naglasiti da se prag prolaznosti iz matematike stabilizirao pa je isti za višu razinu u posljednjih pet, a za osnovnu razinu u posljednjih devet godina. I to dokazuje da se kriteriji ocjenjivanja i prolaznosti ne snižavaju već su, naprotiv, pragovi prolaznosti stabilizirani.

rani ili se čak i povećavaju. U ovom trenutku ne bi bilo dobro unaprijed određivati pragove prolaznosti zbog više razloga. Naime, ovo je generacija učenika koja je, osim što je dobila nove kurikulume, opterećena u posljednje dvije školske godine nizom problema – od gotovo šest tjedana neredovite nastave u listopadu i studenome 2019. godine zbog štrajka prosvjetara do tromjesečnoga potpunog zatvaranja u proljeće 2020. zbog korone koja se poklopila i sa zagrebačkim potresom. Ne zaboravimo ni prošlu školsku godinu koja je uz potres u Banovini cijela bila opterećena s trima modelima izvođenja nastave i tijekom koje su sadašnji maturanti puno manje bili na neposrednoj nastavi u učionicama. Uvažavajući sve te okolnosti moramo prihvatiti i realnu mogućnost da učenici imaju određene manjkavosti u znanju pa bi mogli na ovogodišnjoj državnoj maturi imati i malo lošije rezultate. Teško je očekivati da dvije tako posebne nastavne godine ne će negativno utjecati na usvojena znanja i kompetencije učenika. Tim više što smo ispite državne mature ostavili standardnima, bez ikakvog smanjivanja njihove zahtjevnosti.

Dosta se uz ispite probne državne mature spominju i dodatna zaduženja nastavnika koji ističu da im se taj rad treba i platiti.

– Probni se ispiti ipak razlikuju od prave mature po zahtjevnosti i prema nastavnicima. Naime, dežurstva nastavnika ne će biti tako striktna i stroga kao na pravoj maturi i umjesto dva nastavnika dežurat će samo jedan, a najčešće će to biti nastavnik predmeta iz kojeg se piše probni ispit. To se takozvano dežurstvo onda u školi može podvesti pod nastavu. Hoće li i kako rad nastavnika na provedbi probnih ispita resorno ministarstvo sa svojim socijalnim partnerima vrjednovati, teško mi je u ovom trenutku reći. Ne mislim da to nisu u određenoj mjeri dodatni poslovi za nastavnike, ali nisu po svojoj zahtjevnosti ekvivalentni poslovima koji se odnose na pravu državnu maturu, pa tako i po pitanju ocjenjivanja. Istina je da će za razliku od državne mature, gdje se ispiti ocjenjuju u Nacionalnom centru, probne ispite ocjenjivati nastavnici u školama. Već sad su definirani termini edukacija za nastavnike kako bi im se dalo upute i olakšalo posao, što će im pomoći da kvalitetno vrjednuju probne ispite državne mature. Nadam se, neovisno o tome kako će ministarstvo sa socijalnim partnerima dogovoriti plaćanje tih poslova, da će biti minimalan broj nastavnika koji ne će htjeti ocjenjivati ispite. A čak i ako to ne naprave, postignut ćemo svrhu probnih ispita državne mature – učenici će upoznati sadržaj, strukturu, koncept i postupak pisanja ispita državne mature, a jedino ne će dobiti povratnu informaciju o postignuću na probnom ispitu.

Želim naglasiti, neovisno od dogovoru ministarstva i socijalnih partnera, da silno respektiram angažman ispitnih koordinatora i svih nastavnika koji će sudjelovati u provođenju probnih ispita i ispita državne mature, jer bez njihova doprinosa ta provedba ne bi bila moguća, za uspješnu provedbu njihova je zasluga iznimno velika.

Nacionalni ispiti počinju u svibnju. Kako teku pripreme za taj važan i ozbiljan posao koji je pred Nacionalnim centrom?

– Priprema nacionalnih ispita, nakon najave iz Ministarstva znanosti i obrazovanja, ozbiljno je počela od rujna prošle godine. Napravljene su sve nužne predradnje, u listopadu je objavljen javni poziv za članove stručnih radnih skupina i već početkom studenoga održani su prvi sastanci skupina koje koordiniraju predmetni koordinatori. Pet je stručnih radnih skupina za Hrvatski, Matematiku, Biologiju, Fiziku i Kemiju za učenike osmog razreda te tri za Hrvatski, Matematiku i Prirodu i društvo u razrednoj nastavi u kojima je po pet učitelja. Bio je velik broj zainteresiranih učitelja za sudjelovanje u radnim skupinama, javilo ih se više od 160 za 40 mjesta koliko ih ima u osam radnih skupina. Dobili smo vrlo kvalitetne

učitelje, s impresivnim radnim kurikulumima i profesionalnim karijerama. I mogu reći da su radne skupine već pri kraju s izradom ispita za nacionalne ispite odnosno da će ispiti biti gotovi do 15. veljače, nakon čega slijedi njihova recenzija, zatim lektura i u konačnici tehnički posao tiskanja. Od 2. do 6. svibnja održat će se ispiti za učenike osmog razreda za svih pet predmeta, a od 10. do 12. listopada za učenike razredne nastave koji će tad biti u petom razredu, i to iz spomenutih triju predmeta.

Nacionalni ispiti ove su godine eksperimentalni i provodit će se u ograničenom broju škola.

– Da, provodit će se u 81 osnovnoj školi. Uzorak škola formirali smo na temelju niza parametara kako bismo dobili reprezentativnost i po kriteriju broja škola koji je ekvivalentan broju učenika i škola u pojedinoj županiji. Tako ćemo primjerice u Zagrebu imati 11 škola, za razliku od eksperimentalne Škole za život u kojoj je sudjelovala samo jedna zagrebačka osnovna škola, u Splitsko-dalmatinskoj županiji imat ćemo osam škola, ali u Ličko-senjskoj samo jednu školu. Poštovali smo kriterij broja škola po županijama, uvažili smo činjenicu da imamo urbane i ruralne škole, da imamo škole na otocima i u planinskim područjima, da imamo škole koje imaju područne škole, ali i one koje ih nemaju. Pokušali smo uzeti u obzir sve relevantne kriterije

da doista imamo reprezentativnost kakva u nekim drugim eksperimentima nije postojala. Osim toga, imat ćemo u tom kontingentu i 20 škola koje su sudjelovale u eksperimentu *Škola za život* pa ćemo moći napraviti i komparaciju postignuća učenika koji su sudjelovali u *Školi za život* s onima koji u njoj nisu sudjelovale. Očekujemo doista da ćemo rezultatima nacionalnih ispita dobiti niz relevantnih pokazatelja koji će, učenicima, učiteljima i školama, na lokalnoj razini, dati potrebne informacije na temelju kojih će se unaprjeđivati rad škola. Na državnoj će razini, pak, resornom ministarstvu, Nacionalnom centru i agencijama u sustavu obrazovanja dati dobre podloge i elemente za izradu smjernica za unaprjeđenje obrazovnog sustava u poboljšanju predmetnih kurikuluma, pa među ostalim i po pitanju stručnog usavršavanja učitelja, ali i učiteljskim i nastavničkim fakultetima vezano za unaprjeđivanje inicijalnog obrazovanja budućih učitelja i nastavnika.

Nacionalni ispiti trebali bi biti i povratna informacija svakoj školi, učitelju pa i učniku i njegovu roditelju. Oni nisu nikakvo natjecanje u kojemu se traži najbolji učenik ili najbolja škola.

– Nacionalni ispiti provest će se po istoj proceduri kao i državna matura, sa svim elementima diskrecije, tajnosti, sigurnosti. Stručne radne skupine rade po trima inačicama ispitnih setova za svaki predmet i do posljednjeg trenutka ne će se znati koja će biti ponuđena učenicima. Svaki učitelj i svaki učenik dobit će povratnu informaciju o postignuću. Tu ne će biti klasične ocjene od jedan do pet, ali će biti bodovanja u četirima kategorijama koje će biti dobro obrazložene. Ali će svima biti jasno vidljivo do koje su razine stigli u postignućima. I ti su podatci doista namijenjeni struci, jer ne tražimo ni najboljeg učenika ni najbolju školu. Dakle, učenici ne trebaju strahovati od nacionalnih ispita jer oni ne će utjecati na njihovu završnu ocjenu u osmom razredu. Nacionalni centar komunicirat će prema javnosti samo rezultate na nacionalnoj razini. Roditelji i učenici mogu biti mirni i ne treba stvarati nikakvu psihozu straha zbog eventualno slabijeg postignuća učenika na nacionalnim ispitima. I bilo bi dobro da se u školama ne rade nikakve posebne pripreme za nacionalne ispite, jer nam je namjera da bez dodatnih priprema učenika dobijemo što realniju sliku stvarnog stanja. Tek na temelju toga možemo donositi smjernice i strategije za poboljšanje u obrazovanju. Ako dobijemo friziranu sliku, to nam ne će puno pomoći niti poslužiti kao relevantan temelj za daljnje djelovanje.

Ove godine nacionalni ispiti idu eksperimentalno u 81 školi. Kad se može očekivati da ih piše cijela generacija u osnovnim školama?

– Razmišljamo ozbiljno da nacionalni ispiti 2023. godine obuhvate cijelu generaciju učenika osmog razreda. To je sljedeći korak u planiranju nacionalnih ispita koji su najkvalitetnija povratna informacija ravnateljima, predmetnim učiteljima, učenicima i njihovim roditeljima. Jer i tamo gdje postignuća učenika nisu na razini očekivanim rezultatima nacionalnih ispita mogu biti poticaj učiteljima da sjednu, skupe glave i razgovaraju o tome što da naprave, što da promijene u svom radu kako bi podigli kvalitetu nastave i poboljšaju ishodi učenja kod učenika. Dakle, od nacionalnih ispita svi će imati dobrobit, od učenika i učitelja do resornog ministarstva i svih drugih institucija koje se bave odgojem i obrazovanjem. Hrvatska je jedna od rijetkih zemalja koja nema kontinuitet ovakve vrste standardiziranog vrjednovanja za učenike te razine školovanja, što sigurno nije dobro i ovo je prilika da upravo kontinuitetom primjene pisanja nacionalnih ispita dobijemo realnu spoznaju o našem osnovnoškolskom obrazovanju kako bi se na temelju toga mogle raditi strateške promjene u poboljšanju obrazovnog sustava.